

متن پرسش

با سلام و عرض ادب: بنده سوالی با عنوان «سوال درباره کیفیت استقرار حجاب در کشور» بیان کردم که پاسخش چنین داده شد: سلام علیکم: حتماً می‌دانید که بحث «حجاب» در محافل علمی به صورت مفصل مطرح شده است. حدود دو سال پیش در جلسه‌ای که صاحب‌نظران مسئله‌ی تربیت و خانواده خدمت مقام معظم رهبری داشتند که از جمله‌ی شرکت‌کنندگان آقای دکتر بانکی بودند به گزارش آقای بانکی بعضی از شرکت‌کنندگان از سر دلسوزی نکاتی شبیه نظرات شما را مطرح می‌کنند و پیشنهاد می‌نمایند بند ناف انقلاب اسلامی را به حجاب گره‌نزنیم. و رهبر معظم انقلاب سخت مخالفت می‌نمایند و می‌فرمایند اگر در مورد حجاب کوتاه بیاییم، شیرازه‌ی خانواده از هم می‌پاشد. علاوه بر این، بحث بر سر آن است که اگر نمایندگان یک ملتی که رویهمرفته مظهر اراده‌ی آن ملت‌اند؛ حجاب را در کشور جدا از معصیت بی‌حجابی، به عنوان قانون مطرح کردند، آیا به عنوان یک شهروند، جایی برای مخالفت با حجاب می‌ماند؟ موفق باشید. چند نکته در جواب هست که لازم دانستم متذکر شدم:

۱. بنده نظرات پیرامون حجاب در محافل علمی را بررسی کرده‌ام. نه نظرات حقوق بشری غرب‌گرا را قبول دارم (بی طرفی حکومت) و نه کیفیت فعلی. این در عرایض کاملاً مشهود بود. لذا «بند ناف انقلاب اسلامی را به حجاب گره‌نزنیم» را هم مردود می‌دانم چون به نظرم طراح این جمله، بیشتر همین رویکرد غربی را دنبال می‌کند. در حالی که ما قائلیم حجاب نه تنها واجب، بلکه ضروری دین و مذهب ماست. ۲. این که مقام معظم رهبری فرمودند اگر درباره حجاب کوتاه بیاییم، شیرازه خانواده از هم می‌پاشد هم کاملاً قبول داریم. بنده هم معتقدم وقتی برای حجاب به صرف قانونگذاری خطاب به مردم بسنده می‌شود و مسئولان مربوطه نیز از سیاستگذاری و سیاستگزاری درباره حجاب شانه خالی می‌کنند، نتیجه آن می‌شود که می‌بینیم. یعنی حجاب در عین بی‌حجابی و گسست روابط خانوادگی. حال آنکه قوانین مربوط به حجاب باید به طور مستقیم ناظر به مسئولین باشد و آنها را ملزم به تدبیر درباره بسط و نشر فرهنگ حجاب کند و اجرای آن از جانب قوه مجریه و دستگاه قضا را تضمین کند و در حقیقت به طور غیر مستقیم متوجه مردم شود. شما تصور کنید وزارت ارشاد مجاب و یا با قانون ملزم شود اکران فیلم‌هایی که حقیقتاً آدم رویش نمی‌شود با خانواده اش ببیند را متوقف کند و یا لاقلاً حمایت نکند (حذف معافیت‌های مالیاتی برای تهیه‌کنندگان، عدم پخش تبلیغات تلویزیونی برای آن‌ها، نصب تبلیغاتشان در پلها، معابر و...)، آن وقت منظور بنده را کاملاً متوجه خواهید شد. یعنی نیاییم قانون حجاب وضع کنیم و از آن طرف طبق قوانین موضوعه مجلس شورای اسلامی که مظهر اراده ملت است، رسانه‌های ما الگوی بدحجابی عرضه کنند. ۳. و اما درباره اینکه فرمودید: «علاوه بر

این، بحث بر سر آن است که اگر نمایندگان یک ملتی که رویهمرفته مظهر اراده‌ی آن ملت‌اند؛ حجاب را در کشور جدا از معصیت بی‌حجابی، به عنوان قانون مطرح کردند، آیا به عنوان یک شهروند، جایی برای مخالفت با حجاب می‌ماند؟ موفق باشید». خواهشم این است که درباره چند نکته زیر تأمل فرمایید: الف. اینکه می‌فرمایید مجلس مظهر اراده ملت است و قانونی را وضع کرده است و برای شهروندان از جمله بنده لازم‌الاتباع است (و البته ما هم قبول داریم)، ایجادگر چند سوال اساسی است: * اگر همین مظهر اراده ملت روزی تصمیم گرفت حجاب اختیاری شود، آیا باز هم بر سر استدلال خود خواهید بود؟ آن وقت اگر شورای نگهبان آمد رد کرد، من حق دارم بگویم در برابر مظهر اراده ملت چرا می‌ایستید و شورای نگهبان مظهر اراده ملت نیست؟ (شش نفر حقوقدان منتخب مجلس هستند و شش نفر فقیه منصوب مقام معظم رهبری که در مورد حجاب فقط فقها می‌توانند رای بدهند چون مسئله در دایره شرعیات است (مراجعه شود به قانون اساسی و آیین نامه داخلی شورای نگهبان). اگر استدلال کنید فقهای شورای نگهبان هم به واسطه انتخاب ولی فقیه از جانب مجلس خبرگان و به دلیل انتخاب اعضای این مجلس از جانب مردم، عملاً نمایندگان مردم هستند، آن وقت باید قائل بود مدیر کل یه اداره در شهرستان هم منتخب مردم است. چون او را وزیر، وزیر را رئیس جمهور (با تأیید مجلس) و رئیس جمهور را هم مردم انتخاب کرده‌اند. لذا مراقب استدلالیمان باشیم. ** در ادامه باید گفت: مصوبات مجلس شورای اسلامی التزام علمی می‌آورد، نه التزام نظری. در عمل مادام که قانون حجاب است، هیچکس حق تخلف علمی ندارد. اما حق نقد این قانون محفوظ است. کما اینکه به قانون تصویب برجام در مجلس اصولگرا با آن کیفیت که حتماً به آن واقف هستید اعتراض‌های نظری فراوانی شد. اغلب هم از جانب اشخاصی که داخل در گفتمان انقلاب اسلامی و ولایت فقیه قرار دارند از جمله خود ما بود. و هزاران قانونی که هم اکنون وجود دارد و به آن اعتراض نظری می‌شود (نظیر قانون حذف دادرها که کمر قوه قضائیه ما را شکست و بعد از مدت‌ها با اعتراض‌های حقوقدانان و قضات کشور مجدد احیا شد). ولی مادام که قانون فعلی حجاب با قانون جدید نسخ یا اصلاح نشود، باید همگی ملتزم باشند که به قول مقام معظم رهبری قانون بد بهتر از بی‌قانونی است (اصل حاکمیت قانون / دیدار با مردم قم؛ ۱۹ دی ۹۰) *** رویکرد نقادانه بنده به قانون حجاب کاملاً بر اساس گزاره‌های شرعی و نظری بود. چه اینکه استدلال کردم که در شرع هستند اموری که حکماً واجب و ضروری هستند ولی کیفیت استقرار آن‌ها با ساز و کارهای فرهنگی و اخلاقی است. خدای ناکرده نگفتم منشور ملل متحد گفته است که هر کس در انتخاب پوشش آزاد است و از این حرف‌ها که متأسفانه بعضاً بدون در نظر گرفتن فرهنگ ملی و دینی ما می‌زنند و صرفاً دنبال گرت‌برداری از غرب و شرق هستند. ** بنده حقیقتاً متأثر و متأسف شدم که شما فرمودید «اگر نمایندگان یک ملتی که رویهمرفته مظهر اراده‌ی آن ملت‌اند؛ حجاب را در کشور جدا از معصیت بی‌حجابی، به عنوان قانون مطرح کردند، آیا به عنوان یک شهروند، جایی برای مخالفت با حجاب می‌ماند». العیاذ بالله آیا بنده با «حجاب» مخالفت کردم؟ احتراماً آیا واقعا عنوان و محتوای سوال بنده را با دقت خوانده‌اید؟ بنده

عرض کردم حجاب نه تنها واجب بلکه ضروری دین و مذهب ما (تشیع) است. روی سخن بنده با کیفیت استقرار بود. چه کسی از مخالفت با حجاب دم زد؟! اگر من مخالف حجاب باشم که با توجه به قائلیت به ضروری بودن آن در دین و مذهب یا دچار تناقض هستم یا خدای ناکرده ارتداد نهائیتاً تأکید بنده با توجه به صراحت متون ارسالی این است که هیچ کس از جمله بنده حق دعوت به نقض قانون از جمله قانون حجاب ندارد. ولی نقد و آسیب‌شناسی قانون حقی است غیرقابل انکار. چه اینکه صرفاً احکام شرعی منصوص و یا نظر و رأی معصوم هستند که غیرقابل نقد و خدای ناکرده انکار هستند. حال تصمیمات مجلس شورای اسلامی که جای خود دارد. ولی به هر حال مادام که قانون هست لازم است اطاعت شود. با عرض پوزش، بنده بعید می‌دانم استاد گرامی آقای طاهرزاده که بنده خود از مطالعه‌کنندگان آثارشان بوده‌ام و هستم و حتی در دوره ای توزیع‌کننده و معرفی‌کننده کتاب‌های ایشان بوده‌ام، آن پاسخ را داده باشند که قطعاً اگر ایشان پاسخ داده بودند، حقیری چون من قادر نبودم اینقدر اشکال کند و از آن مهمتر اینکه قطعاً پاسخ مطروحه اینقدر خارج از سوال بنده نمی‌بود. ممنون بابت توجهتان و معذور بابت اطاله کلام ۲۰ فروردین ماه ۱۳۹۹

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: همان‌طور که مستحضری در ابتدا عرض شد بحث آن مفصل است و حتی مفصل‌تر از این حرف‌ها. به همین جهت بنده نخواستم به طور مستقیم وارد بحث شوم، خواستم با گفتن آن دو نکته تنها جنابعالی را در جریان بگذارم که ما چه موضع‌گیری‌هایی باید در مورد حجاب داشته باشیم و اجازه بدهید در مورد این سؤال‌تان نیز ورود مستقیم نداشته باشم، چرا که اساساً ظرفیت سؤال و جواب‌ها در حدّ بحث و بررسی چنین موضوعی نیست. موفق باشید